

Hospice De Duinsche Hoeve

Lieve mensen,
We gaan alweer richting einde jaar en sommige mensen denken al na over de feestdagen. Er ontstaan vragen in de privésfeer: wordt het een rustige kerst zonder familie en geliefden of zouden we tegen die tijd meer mensen mogen uitnodigen aan onze tafel? Die vraag speelt natuurlijk ook voor het hospice. Gaan we van een feestelijk gedekte

kersttafel naar een diner voor twee op de kamer? De kerstkoffie voor het team op het hospice naar digitaal het glas heffen?

Wat me dan steeds weer opvalt is hoe flexibel ons team is en creatief in het meebewegen met deze tijd. Met veel aandacht en geduld wordt ons bezoek ontvangen bij de voordeur, steeds weer dezelfde vragen, steeds opnieuw de uitleg van de bezoekregels op dat moment. Troosten op afstand...

Rondleidingen in het hospice mogen op dit moment niet, maar via Ipad of telefoon lukt het heel aardig om een live indruk te geven van ons hospice. Er liggen placemats op de kamers met onze foto's erop; zo zien we eruit zonder mondkapje.

We zijn er weer in geslaagd om een succesvolle audit te ondergaan. Het vernieuwde handboek kwaliteit is een weergave van hoe we werken in ons hospice en daar zijn we trots op.

Ik heb veel vertrouwen in de toekomst en dat komt omdat ik elke dag ervaar hoe hard iedereen zijn of haar best doet om te handelen binnen de coronabeperkingen. En dat alles zonder een negatieve sfeer, maar met optimisme en humor.

Het teamgevoel blijft, samen staan we voor goede zorg voor onze gasten en hun naasten.

Namens het team wens ik iedereen een mooie decembermaand, blijf gezond!

*Dorien Aarts,
algemeen directeur*

NIEUWSBRIEF NOVEMBER 2020

Het "over mij" formulier

Uit de jaarlijkse gesprekken met de vrijwilligers bleek dat de overdracht aan vrijwilligers verbetering behoefde. Daarom hebben wij aan de 4e jaars student HBO-V (Avans) gevraagd om daar binnen ons hospice onderzoek naar te doen.

De onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidde: 'Wat is de best passende vrijwilligersoverdracht voor de vrijwilligers van Hospice De Duinsche Hoeve waardoor de zorg door vrijwilligers aan de kwaliteitseisen van zorg in Hospice De Duinsche Hoeve voldoet?'

Het doel van het onderzoek was om met onze vrijwilligers een passende werkwijze van de vrijwilligersoverdracht te ontwerpen, te testen, te evalueren en aan te passen binnen het kwaliteitskader Palliatieve zorg NL, zodat de vrijwilligers kunnen bijdragen aan de kwaliteit en continuïteit van zorg in het hospice.

Het onderzoek heeft uiteindelijk geresulteerd in het overdrachtsformulier zoals u op de afbeelding kunt zien. Met duidelijke afspraken over het gebruik, heeft het geleid tot een verbetering van de vrijwilligersoverdracht.

Het individueel zorgplan is de basis voor het overdrachtsformulier; genoemd het "over mij"-formulier. Het zorgplan is opgebouwd volgens de domeinen zoals beschreven door het kwaliteitskader palliatieve zorg (2017). Het "over mij"-formulier gebruikt men tijdens de overdracht tussen verpleegkundige /verzorgende en de vrijwilligers en tussen vrijwilligers zelf. Aan het begin van de dag geeft de dienstdoende verpleegkundige/verzorgende een overdracht aan de vrijwilliger, waarna de overdracht van vrijwilliger op vrijwilliger plaatsvindt.

Elke dienst van vrijwilligers start met een 15 minuten durende overdracht waarbij gebruik wordt gemaakt van het formulier. In de avond vindt een terugkoppeling plaats van opvallende observaties.

Petra Kapteijns,
Coördinerend verpleegkundige en vrijwilligers coördinator

Leven toevoegen aan de dagen in plaats van dagen aan het leven toevoegen,

is het motto van waaruit wij in het Hospice "De Duinsche Hoeve" onze zorg inhoud geven.

Vanaf de oprichting en opening door H.K.H., toen nog kroonprins Willem- Alexander, oktober 2010 ben ik er vrijwilliger en ik ben er graag. Lange tijd bleef het het enige hospice in de regio, maar nu het een meer bekend fenomeen is geworden in de maatschappij verschijnen er steeds meer. Het voorziet in een behoefte van "veilige en vertrouwde plek".

Natuurlijk doet sterven ook pijn, in alle opzichten. Sterven mag je nooit mooi maken.

Het proces van loslaten op alle niveaus van een mensenleven is een bijzonder en ingrijpend proces en door over de drempel van het hospice te gaan, wordt het nog eens extra benadrukt. En eigenlijk laat je je geliefde(n) niet los, maar leer je anders vast te houden.

Hoe kun je sterven dat het recht doet aan je leven? Immers, we zijn meer dan onze ziekte. Iemand die terminaal ziek is heeft naast medicatie of een operatie ook palliatieve zorg nodig. Palliatieve zorg behelst alle zorg die kwaliteit van leven bevordert voor de zieke en zijn naasten. Ingezet wordt op het dragelijk maken van pijn en benauwdheid door o.a. een morfiepompje, zuurstof, een schouder, barmhartigheid en presentie. Er is lijden, niet alleen van een haperend lichaam, maar ook van scheuren in het leven. We zien telkens weer: als je goed luistert naar mensen, dan kun je samen met hen proberen vrede te sluiten met de scheuren en gebrokenheid. En als dat gepast en gewenst is, kan een aanraking, stille woorden, tot vrede leiden. En daarbij speelt ook troost een grote rol, wat zelfs kan leiden tot het toestaan dat ook de hond afscheid komt nemen,

Als je beseft dat de dood onvermijdelijk is, je bestaan eindig is, ga je anders met het leven om. Bewuster.

Oud- politicus en soefi Johan Witteveen (een echte éminente grise) gaf op 97-jarige leeftijd een interview, waarin hij het volgende zei: "Ik ben geen huiler. Je moet de dingen, die in je leven gebeuren, accepteren. Tranen komen bij mij als ik diep geroerd ben door een gebeurtenis of een religieuze tekst en muziek. Tranen van ontroering, heel mooi. Je moet het lot accepteren. "Amor fati". Ik begrijp het niet en kan het niet overzien. Het is een diep gevoel van overgave en vertrouwen in die Ene Geest". Zijn lange leven mediteert hij iedere dag en doet hij ademhalingsoefeningen. Volgens hem kom je daarmee tot een betere afstemming met de dood. "En er kan ook goeds ervaren worden aan het sterfbed", zo vervolgt hij over het sterven van zijn vrouw. "Eén keer kreeg ze al een glimp van de andere wereld". Hij lacht. "Ze zei: "Het is hier heerlijk! De overgang is moeilijk, maar het is goed als je er eenmaal bent. Je moet je geen zorgen maken, Johan". "Ze ademde zwaar. Ineens werd ze rustiger, stiller steeds stiller... en toen blies ze haar laatste adem uit".

Waterplaats

Het waterornament voor het terras van het hospice is weggehaald en achter het gebouw vlakbij het maïsveld teruggeplaatst. Dit is in goed overleg gegaan met de initiatiefnemers Berend en Sylvia.

De laatste maanden functioneerde het waterornament niet goed meer. Het water werd snel vuil door algvorming, stof, bladeren en zand wat in de waterbak waaide. Het motortje wat het water rond pomp loopt dan vast en er is geen circulatie meer van het water.

Door stilstand krijg je nog meer algen vorming en ook bruine sliertjes verschijnen in het water waardoor het motortje telkens weer vast loopt. Het water verdampt ook snel zodat je op warme dagen bijna om de paar dagen moet bijvullen. Bijvullen en chloreren(met algendoder) moet dan erg vaak gebeuren wat nauwelijks bijdraagt tot een goed functioneren.

De tuinploeg liep hierdoor erg vaak achter de feiten aan en hebben hiervoor de volgende oplossing bedacht. Het gebied rondom de hospice is een erg droog gebied met maar weinig plekken met wat water. In de achtertuin vlakbij het maïsveld hebben we een stuk vijverfolie ingegraven om een drinkplaats te maken. Het waterornament heeft aan de rand hiervan een nieuwe plek gekregen.

Hier is nu een soort plas-dras situatie ontstaan. Dat betekent dat er permanent water aanwezig is. Goed voor de insecten, goed voor de (water) planten en ook goed voor de vogels.

Misschien komt er af en toe een eekhoorn drinken of staan er reeën die elkaar bij het water ontmoeten. En wie weet wat er allemaal nog meer langs komt.

Het begin is gemaakt en we zullen volgend jaar zorgen voor wat meer kleur door verschillende waterplanten te planten aan de randen van de vijver.

Hans de Jonge, Tuinvrijwilliger

Waken is de klok stilzetten

Waken is op de adem van de ander komen. Op de adem van de ander wiens adem soms stopt. Die naar het laatste gaat... Waken is ook de kunst om te zitten. Om niets te doen. Soms zitten bij de onrust, of voorkomen dat de ander uit bed valt. Het is ook een kans om juist die laatste uren samen door te brengen. Waken is kunnen zien hoe iemand dit leven verlaat. Hoe iemand, zoals de Twentenaren zeggen; uit de tijd komt. Waken is in een andere tijd komen.

Sterven; een mysterie

Wij weten niet wat een stervende innerlijk doormaakt. Maar als je ervoor open staat, begrijp je, voel je dat zij in een kostbaar en wezenlijk proces verwickeld zijn. Zij, die gaan sterven staan immers voor de taak het leven af te ronden en los te laten. Omdat een groot deel van wat zich innerlijk in en aan de stervende voltrekt, onttrekt zich dat aan onze waarneming en is het ook een mysterie.

Sterven blijft een mysterie. Ieder doet het op zijn, haar eigen manier, niemand kent de weg. En die weg gaan kan betekenen de tijd te nemen. Sterven vraagt tijd en heeft een eigen tempo; een meestal langzaam en traag tempo.

Aline Verbaas, Vrijwilliger

Teamontwikkeling

Op 28 september hadden we in Den Dungen onze jaarlijkse teamontwikkeling. Helaas al uitgesteld in maart, dus we hadden er nu voor gekozen om ons team in tweeën te splitsen zodat we voldoende afstand konden houden van elkaar en de groep niet te groot was. Al snel na deze dag werden de maatregelen weer aangescherpt. Terugkijkend zijn we blij dat we het ondanks de beperkingen door hebben kunnen laten gaan.

We hebben met elkaar de theorie doorgenomen van het verpleegkundig proces: hoe ziet dat er bij ons in het hospice uit? De anamnese, diagnose, doelstelling, planning van de acties, de uitvoering en evaluatie. Het zorgplan heeft daarin een hele belangrijke rol. De indeling van ons zorgplan hebben we gemaakt volgens de domeinen zoals het kwaliteitskader palliatieve zorg (2017) die beschrijft.

We oefenden met elkaar hoe we de verkregen informatie uit de overdracht en het opnamegesprek kunnen verwerken in het zorgplan. Het was mooi om te zien dat iedereen daarin zijn eigen werkwijze heeft en we met elkaar toch hetzelfde doel bereiken: een zorgplan op maat voor elke gast.

Vervolgens gaf Jill van den Akker uitleg over het thema "Eigenaarschap". Zij besprak met ons wat die term betekent in de praktijk van alledag in het hospice.

www.amorietcoachingsupervisie.nl

>>

» Daarna was er een lunch en hebben we in de tuin een foto gemaakt met het hele team. De middagploeg wachtte buiten voor hetzelfde programma (maar dan omgedraaid). Daarna ging de ochtendploeg naar huis met weer genoeg stof tot nadenken en motivatie om met elkaar kwaliteit van zorg te leveren.

Dat fotomoment was hilarisch: op anderhalve meter, in de regen een foto maken van een flinke groep. Het was een hele uitdaging, maar zoals u ziet mag het resultaat er zijn.

Anita Timmermans, Coördinerend verpleegkundige

De CRDL

In de boekenkast van het hospice staat de CRDL (spreek uit: Kreedel), deze is gesponsord door de samenloop voor hoop in 2019. De CRDL is een houten object dat intuïtief uitnodigt om aangeraakt te worden. Hij vertaalt aanraking in geluid en maakt daardoor nieuw contact mogelijk voor mensen die moeite hebben met communicatie en sociale interactie en hun omgeving. De CRDL verbindt mensen met elkaar, zorgt voor levensgenot en verbetert daardoor de kwaliteit van leven. De CRDL bevat standaard 25 verschillende geluiden die ten gehore worden gebracht op basis van vijf manieren van aanraken: Tikken, vasthouden, strelen, kloppen en kneden. De geluiden zijn onderverdeeld in de thema's natuur, stad, muziekinstrument, dieren en huis-tuin en keuken geluiden.

Om contact te vertalen naar geluid is het nodig dat er een kring/gesloten circuit met de CRDL komt. De kring kan worden uitgebreid met meerdere mensen. Zo kan de CRDL zowel één op één als in een groep gebruikt worden. De CRDL mag gebruikt worden door verpleging en vrijwilligers die uitleg hebben gehad hoe de CRDL werkt. Zij kunnen ook naasten instrueren over het gebruik van de CRDL, zodat zij hem ook kunnen gebruiken.

Er zijn al mooie ervaringen geweest met de CRDL. Bijvoorbeeld een echtpaar waarbij de man door een hersentumor moeilijk kon spreken, maar die samen wel lol hebben gehad doordat ze elkaars hand vasthielden en door middel van dat contact geluiden hoorden uit de CRDL.

Vraagt u gerust om de CRDL uit de kast te halen zodat u tijdens uw bezoek op een andere manier contact kunt maken met uw naaste.

Anita Timmermans, Coördinerend verpleegkundige

Colofon

Nieuwsbrief Hospice De Duinsche Hoeve is een uitgave van Hospice De Duinsche Hoeve in Rosmalen.

Hospice De Duinsche Hoeve is een kleinschalig gasthuis voor palliatieve zorg aan gasten voor wie het niet mogelijk of niet wenselijk is om hun laatste levensfase thuis door te brengen.

Adres- en contactgegevens:

Hospice De Duinsche Hoeve
Vliertwijksestraat 65
5244 NH Rosmalen

Contactpersoon: Dorien Aarts

T 073-5218881

E info@hospicededuinschehoeve.nl

I www.hospicededuinschehoeve.nl

Donaties en giften:

Als u het hospice financieel wilt ondersteunen kunt u dit doen door het overmaken van een bedrag op **IBAN NL42 RABO 0107 1454 99** ten name van Stichting Vrienden van Hospice De Duinsche Hoeve.

Stichting Vrienden van het Hospice:

Via de website kunt u zich aanmelden als vriend van het Hospice.

<http://www.hospicededuinschehoeve.nl/contactform.php>

Het bestuur van de Stichting Vrienden van het Hospice:

Dhr. R. van de Mortel - voorzitter

Mevr. V. Esser - Rath - secretaris

Mr. J. Buurisma - penningmeester

Mevr. E.R.W.J.M. van de Ven - de Gruyter - bestuurslid

Mr. P.J. Peters - bestuurslid

Bestuur:

Het Hospice De Duinsche Hoeve wordt geëxploiteerd door Stichting Hospice 's-Hertogenbosch e.o.

Mevr. C. van Olden - Smit - voorzitter

Mevr. C. Harrings - Helder - secretaris

Dhr. Mr. P.J. Peters - penningmeester

Dr. S. Floor - bestuurslid

Dhr. P. Hermsen - bestuurslid

Redactie:

Anita Timmermans

Dorien Aarts

Vormgeving:

MaGie Ontwerp

<http://www.magieontwerp.nl>

Nieuwsbrief automatisch ontvangen in uw mailbox?

Mail uw emailadres naar info@hospicededuinschehoeve.nl onder vermelding van 'nieuwsbrief-ontvangen'.

Verspreiding via mail (PDF) als wel gedrukt.

